

ความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Students and Lecturers' Satisfaction Towards Economics Curriculum in Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University

ปิติพัฒน์ นิตยกุลพันธุ์¹
ทศพร แก้วขวัญไกร²
บัญชา จันทราช³
ภวิชัยหาญ พะนุรัมย์⁴
ศิระ เพ็ชรจำเริญสุข⁵
ธนกร เพชรสินจร⁶

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจและเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งนักศึกษาจำแนกตามเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และแขนงวิชา ส่วนอาจารย์จำแนกเพศ อายุ ประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบไปด้วย นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 193 คน และอาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 6 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และใช้สถิติในวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษา พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตร พบว่านักศึกษามีเกรดเฉลี่ยสะสมแตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักศึกษาต่อหลักสูตรแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ในส่วนของอาจารย์พบว่า อาจารย์มีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตร พบว่าอาจารย์ที่มีอายุแตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของอาจารย์ต่อหลักสูตรแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ เศรษฐศาสตร์ หลักสูตร

ABSTRACT

This study aims to study the satisfaction and compare level of satisfaction between students and lecturers towards the Economics Curriculum in Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University. Classifications of students are age, gender, accumulative GPA and field of study; whereas, classifications of lecturers are age, gender, academic personnel, academic position, education level and teaching experiences. Sample of the study are 193 forth year

¹³⁴⁵⁶อาจารย์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

students of the academic year 2018 from Economics Curriculum in Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University and 6 lecturers of Economic Curriculum. Data collection is done by questionnaires and using statistics analysis of frequency, percentage, mean, standard deviation, independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA).

Result showed that the overall satisfaction level of students towards the Economics Curriculum is moderate. In comparison of students' satisfaction towards Economics Curriculum showed that different cumulative GPA of students affect the satisfaction towards Economics Curriculum with statistical significance level at 0.10. The satisfaction level of lectures towards the Economics Curriculum is at high level. In comparison of lectures' satisfaction towards Economics Curriculum showed that age differences had different effect on lecturers' satisfaction towards Economics Curriculum at statistical significance level of 0.10.

Keywords: Satisfaction, Economics, Curriculum

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ ให้มีความเข้มแข็งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประเทศ โดยมุ่งเน้นพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ดังเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เนื่องจากคนถือเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สำนักคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จากสถานการณ์ในปัจจุบันกำลังประสบกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์โลกทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลทำให้ทุกองค์การจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอดและมีศักยภาพแข่งขันได้ โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาที่มีจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นสถาบันอุดมศึกษาของภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาของภาคเอกชน ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ บทบาท พันธกิจ และหน้าที่ ในการจัดการเรียนการสอนให้ก้าวทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมไร้พรมแดนและขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ความรู้มีวงจรชีวิตที่สั้นลง ดังนั้นมนุษย์ในสังคมโลกยุคปัจจุบันและอนาคตต้องแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากความรู้คือสินทรัพย์ โดยสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่หลักคือการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ผลิตงานวิจัยสำหรับการพัฒนาประเทศ โดยมีภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการผลิตบัณฑิตให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้แต่ละสถาบันย่อมต้องปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองความต้องการของสังคมประกอบกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในปี พ.ศ. 2557

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการธุรกิจ และสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรมพร้อมกันมีความรู้ความสามารถด้านทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์การจัดการธุรกิจ หรือ เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหาร สามารถประยุกต์ทฤษฎีมาใช้กับชีวิตประจำวัน รู้หลักเศรษฐกิจพอเพียง หลักความสมดุล รู้คุณค่าของการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม องค์กร และตนเอง ซึ่งกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2558)

นอกจากนี้หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์โดยบัณฑิตจะต้อง มีคุณธรรม และจริยธรรม มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ เห็นคุณค่าในการพัฒนา

ท้องถิ่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีทักษะในการติดต่อสื่อสาร ในหลักสูตรนี้มีลักษณะเป็นสหวิทยาการซึ่งเชื่อมโยงบูรณาการกับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ รวมทั้งเพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้และการประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน และชุมชนในการจัดการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนและสังคมให้อยู่ดีมีสุข มีการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ด้วยเหตุนี้การปรับปรุงหลักสูตรจะต้องปรับปรุงให้ทันสถานการณ์หรือบริบทของสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอันรวดเร็ว อย่างไรก็ตามการพัฒนาหรือการปรับปรุงหลักสูตรจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งกำลังที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ดังนั้นสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับตลาดแรงงานของประเทศ (ทศพร แก้วขวัญไกร, 2559)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องทำการประเมินหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของมหาวิทยาลัย ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดสำหรับการประเมินคุณภาพการศึกษาและเพื่อเป็นการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตรให้สามารถผลิตบัณฑิตได้อย่างมีคุณภาพ มีมาตรฐานและเป็นไปตามกรอบของมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Higher Education: TQF) ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต และถือเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรสาขาวิชาที่เปิดสอนให้เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรอย่างแท้จริง จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิตให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยทำการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสำรวจ (Survey) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2561 จำนวน 193 คน และอาจารย์ประจำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (Purposive sampling) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบที (Independent Sample t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่านักศึกษาที่มีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยได้ โดยด้านรายวิชาในหลักสูตร ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านอาจารย์ผู้สอน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ รายด้าน

ประเด็นในการพิจารณา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านหลักสูตร	3.33	1.18	ปานกลาง
2. ด้านรายวิชาในหลักสูตร	3.63	1.11	มาก
3. ด้านอาจารย์ผู้สอน	3.16	1.24	ปานกลาง
4. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.25	1.21	ปานกลาง
5. ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษา	3.33	1.19	ปานกลาง
6. ด้านการประชาสัมพันธ์	3.30	1.20	ปานกลาง
7. ด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา	3.61	1.16	มาก
8. ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร	3.25	1.22	ปานกลาง
รวม	3.36	1.19	ปานกลาง

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พบว่าอาจารย์มีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยได้ โดยด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ รายด้าน

ประเด็นในการพิจารณา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	4.31	0.84	มาก
2. ด้านการบริหารอาจารย์	3.77	0.90	มาก
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์	4.10	0.76	มาก
4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล	4.20	0.82	มาก

ประเด็นในการพิจารณา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
5. ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร	3.77	0.94	มาก
รวม	4.07	0.87	มาก

3. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และแขนงวิชา พบว่าเกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักศึกษาต่อหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ส่วนแขนงวิชา เพศ และอายุ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 3) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าเพศของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านรายวิชาในหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ส่วนอายุของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษาที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สำหรับเกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านรายวิชาในหลักสูตร ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษา และด้านอาจารย์ผู้สอนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05, 0.10 และ 0.10 ตามลำดับ นอกจากนี้แขนงวิชาของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา และด้านรายวิชาในหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และแขนงวิชา

ประเด็นในการพิจารณา	t	F	sig
เพศ	-0.95	-	0.34
อายุ	-	0.32	0.73
เกรดเฉลี่ยสะสม	-	1.89*	0.09
แขนงวิชา	-1.33	-	0.19

ที่มา: คำนวณจากโปรแกรม SPSS Version 23

หมายเหตุ: *, ** และ *** คือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และแขนงวิชา รายด้าน

ความพึงพอใจ	เพศ		อายุ		เกรดเฉลี่ยสะสม		แขนงวิชา	
	t	sig	F	sig	F	sig	t	sig
1. ด้านหลักสูตร	-1.59	0.11	0.25	0.78	1.00	0.43	0.49	0.63

ความพึงพอใจ	เพศ		อายุ		เกรดเฉลี่ยสะสม		แขนงวิชา	
	t	sig	F	sig	F	sig	t	sig
2. ด้านรายวิชาในหลักสูตร	1.65*	0.09	0.28	0.76	2.46**	0.03	-2.96***	0.00
3. ด้านอาจารย์ผู้สอน	0.95	0.35	0.12	0.89	1.92*	0.08	-3.59***	0.00
4. ด้านการจัดการเรียนการสอน	-0.34	0.73	0.75	0.47	1.59	0.15	0.12	0.91
5. ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษา	-1.51	0.13	1.10	0.34	1.94*	0.08	0.22	0.82
6. ด้านการประชาสัมพันธ์	-1.13	0.26	0.18	0.83	0.94	0.47	0.62	0.54
7. ด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา	-0.18	0.86	3.74**	0.03	1.04	0.40	-3.04***	0.00
8. ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร	-1.28	0.20	0.54	0.58	1.26	0.28	1.45	0.15
รวม	-0.95	0.34	0.32	0.73	1.89*	0.09	-1.33	0.19

ที่มา: คำนวณจากโปรแกรม SPSS Version 23

หมายเหตุ: *, ** และ *** คือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ อายุ ประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน พบว่าอายุของอาจารย์ส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของอาจารย์ต่อหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ส่วนประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ประสบการณ์ในการสอน และตำแหน่งทางวิชาการ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่เพศ และระดับการศึกษาของอาจารย์ไม่สามารถเปรียบเทียบความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตร ได้ เนื่องจากอาจารย์เป็นเพศชายและสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโททั้งหมด ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันจึงทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ได้ (ตารางที่ 5) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อายุของอาจารย์ส่งผลความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการบริหารอาจารย์ และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05, 0.10 และ 0.10 ตามลำดับ ส่วนประเภทของบุคคลกรสายวิชาการของอาจารย์ส่งผลความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรในด้านการบริหารอาจารย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 สำหรับตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรในทุกๆ ด้าน นอกจากนี้ประสบการณ์ในการสอนของอาจารย์ส่งผลต่อความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรในด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ และด้านการบริหารอาจารย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ ประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ในการสอน

ประเด็นในการพิจารณา	F	sig
อายุ	11.53*	0.08
ประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ	1.14	0.43
ตำแหน่งทางวิชาการ	0.00	0.97
ประสบการณ์ในการสอน	0.88	0.50

ที่มา: คำนวณจากโปรแกรม SPSS Version 23

หมายเหตุ: *, ** และ *** คือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ ประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการ และ ประสบการณ์ในการสอน รายด้าน

ความพึงพอใจ	อายุ		ประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ		ตำแหน่งทางวิชาการ		ประสบการณ์ในการสอน	
	t	sig	F	sig	F	sig	t	sig
1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	25.62**	0.04	0.69	0.57	0.03	0.87	0.44	0.68
2. ด้านการบริหารอาจารย์	17.61*	0.05	11.15**	0.04	0.12	0.74	6.21*	0.09
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์	0.67	0.64	1.51	0.35	0.88	0.40	14.06**	0.03
4. ด้านกระบวนการการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล	2.18	0.33	0.12	0.90	0.09	0.77	0.19	0.84
5. ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร	9.91*	0.09	0.46	0.67	0.75	0.44	0.04	0.96
รวม	11.53*	0.08	1.14	0.43	0.00	0.97	0.88	0.50

ที่มา: คำนวณจากโปรแกรม SPSS Version 23

หมายเหตุ: *, ** และ *** คือระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10%, 5% และ 1% ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทั้ง 8 ด้าน พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านรายวิชาในหลักสูตร และด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร และด้านอาจารย์ผู้สอน ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ ประสงค์ทัน และไพวรรณ เกาศรี (2555) ที่กล่าวว่านิสิตมีความพึงพอใจต่อการบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และผลการวิจัยของสุพัตรา รักการศิลป์ และคณะ (2559) ที่สรุปว่านักศึกษามีความพึงพอใจในต่อหลักสูตรในด้านเนื้อหาหลักสูตร และด้านเนื้อหาวิชา เป็น 2 ลำดับแรก ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านอาจารย์ผู้สอน เป็น 2 ลำดับสุดท้าย นอกจากนี้ในส่วนของผลการศึกษาค้นคว้าของนักศึกษามีต่อหลักสูตรในด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริย์ โชว์วิวัฒนา (2556) ที่พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรในด้านปัจจัยเกื้อหนุนการเรียนการสอนเป็นลำดับสุดท้าย และผลการวิจัยของทรงสิริ วิชิรานนท์ และคณะ (2560) ที่ให้ข้อสรุปว่านักศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรด้านการให้บริการ การสนับสนุนการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นลำดับสุดท้าย จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรควรที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักศึกษามีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามเพศ อายุ เกรดเฉลี่ยสะสม และแขนงวิชา พบว่าเกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักศึกษาต่อหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ส่วนแขนงวิชา เพศ และอายุ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีรักษ์ มีแจ้ง (2552), อิสริย์ โชว์วิวัฒนา (2556), สุพัตรา รักการศิลป์ และคณะ (2559) และ วรญา ทองอุ่น และจันจิราภรณ์ ปานยินดี (2560) ที่สรุปว่าเพศไม่ส่งผลต่อความพึงพอใจโดยรวมของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตร อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเกรดเฉลี่ยสะสมของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านรายวิชาในหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษา และด้านอาจารย์ผู้สอนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 สำหรับเพศของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านรายวิชาในหลักสูตร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ส่วนอายุของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และแขนงวิชาของนักศึกษาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรในด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษา และด้านรายวิชาในหลักสูตร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ซึ่งหมายความว่าแท้จริงแล้วเพศ อายุ และแขนงวิชาส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรในด้านต่างๆ เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ ประสงค์ทัน และไพวรรณ เกาศรี (2555) ที่สรุปว่าเพศของนิสิตมีผลต่อความพึงพอใจต่อโดยรวมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และผลการวิจัยของสุพัตรา รักการศิลป์ และคณะ (2559) ซึ่งพบว่านักศึกษามีอายุแตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

3. จากผลการศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทั้ง 5 ด้าน พบว่าอาจารย์มีความพึงพอใจโดยรวมต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ ด้านการบริหารอาจารย์ และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเรียม ทะไกรราช และรุ่งอุษา คำร้อยแสน (2558) ที่พบว่าอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการเงินและสาขาวิชาการตลาด มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความพึงพอใจในด้านหลักสูตรและด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เป็น 2 ลำดับแรก ส่วนด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้เป็นลำดับสุดท้าย และผลการวิจัยของคณะวิทยาการจัดการ (2559) ที่สรุปว่าอาจารย์มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการหลักสูตรในด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เป็นลำดับสุดท้าย จึงสรุปได้ว่าหลักสูตรไม่เพียงแต่จะปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กับนักศึกษาเท่านั้น จะต้องปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กับอาจารย์ด้วย เนื่องจากทั้งอาจารย์และนักศึกษาต้องใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นใน

การปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรไม่สามารถทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพียงอย่างเดียวได้ ไม่ว่าจะห้องปฏิบัติการ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องขยายเสียง และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เป็นต้น นอกจากนี้ในการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์ จำเป็นจะต้องศึกษาภาพรวมของระบบเศรษฐกิจหรือเศรษฐกิจมหภาค ด้วย โดยมีความจำเป็นจะต้องใช้ฐานข้อมูลจำนวนมากในการวิเคราะห์ พร้อมทั้งโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ อาทิ SPSS, EViews, STATA หรือ R เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของทั้งนักศึกษาและอาจารย์ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลทำให้ความพึงพอใจของอาจารย์ในด้านนี้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

4. จากผลการศึกษาค่าการเปรียบเทียบความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ ประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ในการสอน พบว่าอายุของอาจารย์ส่งผลความพึงพอใจโดยรวมของอาจารย์ต่อหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ส่วนประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ประสบการณ์ในการสอน และตำแหน่งทางวิชาการ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากอาจารย์มีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบหลายด้าน ทั้งด้านการสอน วิจัย บริการวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมไปถึงกิจกรรมอื่นๆ ของทางหลักสูตร คณะ และมหาวิทยาลัย จึงส่งผลทำให้อาจารย์ต้องปฏิบัติหน้าที่หลายด้านตามที่ได้รับมอบหมาย โดยที่ไม่เกี่ยวกับประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ ตำแหน่งทางวิชาการ หรือประสบการณ์ในการสอน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าประเภทของบุคคลกรสายวิชาการของอาจารย์ส่งผลต่อความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรในด้านการบริหารอาจารย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ส่วนประสบการณ์ในการสอนของอาจารย์ส่งผลต่อความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรในด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาจารย์ และด้านการบริหารอาจารย์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ นั้นหมายความว่าประเภทของบุคคลกรสายวิชาการ และประสบการณ์ในการสอนของอาจารย์ส่งผลต่อความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรในบางด้าน

สำหรับอายุของอาจารย์นั้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอายุของอาจารย์ส่งผลต่อความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตรในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการบริหารอาจารย์ และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05, 0.10 และ 0.10 ตามลำดับ เนื่องจากอาจารย์ที่มีอายุแตกต่างกันมักได้รับภาระการงานที่แตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่อาจารย์ที่มีอายุน้อยกว่าจะได้รับภาระงานมากกว่า โดยเฉพาะภาระงานที่เกี่ยวข้องกับด้านวิชาการน้อย ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ดีก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในอนาคต ดังนั้นอายุของอาจารย์จึงส่งผลต่อความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หลักสูตรควรให้ความสำคัญกับด้านที่มีความพึงพอใจต่ำกว่า 3.50 คะแนนหรือความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางลงไป โดยเฉพาะด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจน้อยที่สุด เนื่องจากในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรที่มีอยู่ล้าสมัย ดังนั้นหลักสูตรควรมีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ในหลักสูตรให้มีความเหมาะสม ทันสมัย และพร้อมใช้งานอยู่เสมอ เพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องขยายเสียง ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงโปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ เป็นต้น ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ควรเน้นภาคปฏิบัติ และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ แก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จะส่งผลให้นักศึกษามีศักยภาพมากขึ้นสามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงาน

สำหรับด้านหลักสูตรควรมีการปรับปรุงหรือทบทวนหลักสูตรในทุกๆ รอบปีการศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาร่วมพัฒนาหลักสูตร

เพื่อผลิตบัณฑิตให้ตรงความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนี้หลักสูตรควรส่งเสริมให้อาจารย์ได้พัฒนา ความรู้ ความสามารถเพิ่มเติม รวมไปถึงการศึกษาต่อในระดับที่สูง หรือก้าวเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการที่สูงขึ้น และควรนำ ผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่หลักสูตร ผู้เรียน อาจารย์ ผู้ประกอบการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและอาจารย์ที่มีต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทำการศึกษาเพียงนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 ในหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต และอาจารย์ประหลักรัฐเศรษฐศาสตรบัณฑิตเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมนักศึกษาทุกชั้นปีในหลักสูตร และอาจารย์ ประจำในสาขาวิชาทุกคน รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของทั้งบัณฑิต ศิษย์เก่า ผู้ประกอบการ หรือผู้ใช้บัณฑิต เป็นต้น และเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ทำให้ เกิดข้อบกพร่องในส่วนของข้อมูลที่เป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ดังนั้นควรทำการศึกษาข้อมูลที่มีลักษณะ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อได้ ข้อมูลที่มีความละเอียด ถูกต้อง หลากหลาย ตรงตามความต้องการ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในประเด็นต่างๆ ได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะวิทยาการจัดการ. (2559). *แบบประเมินความพึงพอใจอาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต* ปีการศึกษา 2558. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อัสสัมชัญ.
- ฉัตรธนา พรหมมา. (2542). *การพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตรสาขา วิทยาศาสตร์สถาบันราชภัฏ อุตรดิตถ์*. อุตรดิตถ์: สำนักวิจัยและบริการวิชาการ สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ทรงสิริ วิชิรานนท์, ภาวณี อุ่นวัฒนา, พัลลพ หามะลิ และชัยวุฒิ ชัยฤกษ์. (2560). *ความพึงพอใจต่อ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 9 และการประชุมวิชาการนานาชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ครั้งที่ 8 (RMUTCON 2017), วันที่ 7-9 สิงหาคม 2560, (65-71). กรุงเทพฯ.
- ทศพร แก้วขวัญไกร. (2559). *ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต*. บุรีรัมย์: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- บุญเยี่ยม ทะไกรราช และรุ่งอุษา คำร้อยแสน. (2558). *การประเมินหลักสูตร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร*. กรุงเทพฯ: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระนคร.
- บุญเลี้ยง ทุ่มทอง. (2553). *การพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา พรหมภาพ. (2551). *ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร* ปีการศึกษา 2550. พิษณุโลก: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรญา ทองอุ่น และจันจิราภรณ์ ปานยินดี. (2560). *ความพึงพอใจต่อหลักสูตรการบริหารทรัพยากรมนุษย์* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 2(1), 1-12.
- สุพัตรา รักการศิลป์, เอมอร แสงวงโรตม์, ผกามาส มูลวันดี, จิตทิพร วรฤทธิ, แก้วมณี อุทัยรัมย์ และทิพย์ สุดา ทาสีดำ. (2559). *ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาการบัญชีที่มีต่อหลักสูตรบัญชีบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ประจำปีการศึกษา 2558*. วารสาร วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 8(2), 141-151.
- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน และไพวรรณ เงาศรี. (2555). *ความพึงพอใจและความต้องการจำเป็นของนิสิตและบัณฑิต*

- ต่อกรบริการของภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2558). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษายามายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- อารีรักษ์ มีแจ้ง. (2552). *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 6(3), 69-86.
- อิสริย์ โขว์วิวัฒนา. (2556). *ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรปริญญาตรี คณะบัญชี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 33(ฉบับพิเศษ), 1-12.
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Lahey, B.B. (2004). *Psychology: An introduction*. Boston: McGraw-Hill.
- Maslow, A.H. (1943). *A Theory of Human Motivation*. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Oliva, P.F. (1982). *Developing the Curriculum*. Boston: Brown and Company.
- Schermehorn, J. (1984). *Management for Productivity*. New York: John Wiley and Sons.
- Shelly, M.W. (1975). *Responding to social change*. Pennsylvania: Hutchison and Press.
- Stufflebeam, D.L., et al. (1971). *Educational Evaluation and Decision Making*. Illinois: Peacock Publisher Inc.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace and world Inc.
- Tanner, D. and Tanner, L. (1980). *Curriculum Development : Theory into Practice*. 2nd ed. New York: Macmillan.
- Tyler, R.W. (1957). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- Vroom, V.H. (1987). *Management and motivation*. New York: McGraw-Hill.